

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 361/04-8

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 1. decembra 2004 predbežne prerokoval sťažnosť Rímskokatolíckej cirkvi - farnosti Budkovce, zastúpenej advokátkou JUDr. A. T., K., ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 24 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky postupom riaditeľky Základnej školy Budkovce a jej rozhodnutím z 1. júla 2002 nepredĺžiť pracovnú zmluvu katechétky farnosti v súvislosti so zabezpečením výučby náboženskej výchovy na Základnej škole Budkovce, ako aj rozhodnutím Inšpektorátu práce Košice z 26. januára 2004, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Rímskokatolíckej cirkvi - farnosti Budkovce **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. novembra 2004 doručená sťažnosť Rímskokatolíckej cirkvi - farnosti Budkovce (ďalej len „sťažovateľ“ alebo „farnosť“), zastúpenej advokátkou JUDr. A. T., K., ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 24 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom riaditeľky Základnej školy Budkovce (ďalej len „základná škola“)

a jej rozhodnutím z 1. júla 2002 nepredĺžiť pracovnú zmluvu katechétky farnosti v súvislosti so zabezpečením výučby náboženskej výchovy na základnej škole. Predmetnú sťažnosť doplnil sťažovateľ podaním z 10. novembra 2004, v ktorom rozšíril ústavnú sťažnosť a uviedol porušenie svojho označeného základného práva aj rozhodnutím Inšpektorátu práce Košice (ďalej len „inšpektorát práce“) z 26. januára 2004, pričom zároveň upravil aj petit svojej sťažnosti.

Porušenie svojho označeného základného práva vidí sťažovateľ v nasledovnom, ním podrobne opísanom skutkovom stave.

Riaditeľka základnej školy odmietla predĺžiť katechétky farnosti M. K. jej pracovnú zmluvu, pretože nespĺňala kvalifikačné predpoklady, a to vysokoškolské vzdelanie učiteľského smeru a príslušného predmetu – náboženskej výchovy. Sťažovateľ uvádza, že sa tak stalo napriek tomu, že Okresný úrad v Michalovciach (ďalej len „okresný úrad“) 25. marca 2002 udelil menovanej výnimku z vysokoškolského vzdelania.

Podľa sťažovateľa riaditeľka základnej školy znemožnila svojím postupom zabezpečenie vyučovania náboženstva na predmetnej škole podľa jeho potrieb, čím bolo porušené jeho základné právo zakotvené v čl. 24 ods. 3 ústavy. Sťažovateľ zároveň uviedol, že cirkvi a náboženské spoločnosti spravujú svoje záležitosti samy, najmä zriaďujú svoje orgány, ustanovujú svojich duchovných, zabezpečujú vyučovanie náboženstva a zakladajú rehoľné a iné cirkevné inštitúcie nezávisle od štátnych orgánov, t. j. bez ich rozhodovania alebo ovplyvňovania môžu zabezpečovať výučbu náboženstva. Poukázal na tú skutočnosť, že základná škola prechodom na právny subjekt uznala všetky záväzky okresného úradu ako predchádzajúceho zamestnávateľa. Uvedené rozhodnutie riaditeľky základnej školy považoval za mocenský zásah štátu do autonómneho postavenia cirkvi.

Sťažovateľ v sťažnosti namieta aj postup a rozhodnutie inšpektorátu práce z 26. januára 2004. Inšpektorát práce v jeho odpovedi na podnet sťažovateľa, ktorý mu bol postúpený Krajskou prokuratúrou v Košiciach, uviedol, že na základe vykonanej previerky

zistil, že zamestnávateľ (základná škola) pri neuzatvorení pracovného pomeru s katechétkou M. K. postupoval v súlade s platnými právnymi predpismi.

Sťažovateľ v tejto súvislosti zdôrazňuje, že cirkev v danej veci nie je oprávnenou osobou viesť pracovnoprávny spor, bola však poškodená upretím ústavného práva, ktoré popreli všetky dotknuté orgány štátnej správy rozhodnutím a stotožnením sa s rozhodnutím (Okresná prokuratúra v Michalovciach, Krajská prokuratúra v Košiciach, Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, Ministerstvo školstva Slovenskej republiky).

Sťažovateľ na základe uvedeného žiada, aby ústavný súd rozhodol, že *«Postupom riaditeľky Základnej školy v Budkovciach bolo porušené základné ústavné právo garantované v Ústave SR v čl. 24 ods. 3, bolo odňaté právo cirkvi „nezávisle od štátnych orgánov“ zabezpečiť vyučovanie náboženstva.»* Sťažovateľ podaním z 9. novembra 2004 svoju sťažnosť *„v časti návrh na uznesenie“* doplnil nasledovne: *„Cirkev zabezpečuje vyučovanie náboženstva na všetkých typoch škôl po stránke vecnej a personálnej, škola po stránke organizačnej a finančnej.“*

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd každý návrh predbežne prerokuje bez prítomnosti sťažovateľa a zisťuje, či spĺňa zákonom predpísané náležitosti a či nie sú dôvody na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom odmietnutia sťažnosti pre zjavnú neopodstatnenosť okrem iného nezistenie žiadnej možnosti porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (napr. I. ÚS 122/02), a tiež absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným rozhodnutím alebo iným zásahom orgánu štátu do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej (mutatis mutandis III. ÚS 138/02 a v ňom citovaná judikatúra).

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť aj vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, alebo z iných dôvodov.

Z obsahu sťažnosti sťažovateľa ústavný súd zistil, že k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 24 ods. 3 ústavy malo dôjsť postupom riaditeľky základnej školy, ktorá tým, že odmietla predĺžiť pracovnú zmluvu katechétky farnosti M. K., znemožnila zabezpečenie vyučovania náboženstva na tejto škole. Podľa sťažovateľa k porušeniu jeho označeného základného práva došlo aj postupom (vyjadrením) inšpektorátu práce z 26. januára 2004, ktorý v súvislosti s vykonanou inšpekciou práce na podnet sťažovateľa nevyslovil (podľa predstáv sťažovateľa), že zmluvný vzťah katechétky nie je k škole, ale k cirkvi, a tak nejde o pracovnoprávny vzťah.

Podľa čl. 24 ods. 3 ústavy cirkvi a náboženské spoločnosti spravujú svoje záležitosti samy, najmä zriaďujú svoje orgány, ustanovujú svojich duchovných, zabezpečujú vyučovanie náboženstva a zakladajú rehoľné a iné cirkevné inštitúcie nezávisle od štátnych orgánov.

Ako už ústavný súd vyslovil v iných svojich rozhodnutiach (III. ÚS 64/00, III. ÚS 292/04), čl. 24 ods. 3 ústavy poskytuje cirkvám a náboženským spoločnostiam právo vykonávať v ňom vymenované činnosti nezávisle od štátnych orgánov, ale nezabavuje cirkvi a náboženské spoločnosti povinnosti zachovávať pri všetkých svojich činnostiach vrátane činností vymenovaných v čl. 24 ods. 3 ústavy celý právny poriadok Slovenskej republiky.

V zmysle § 7 ods. 3 zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o cirkvách“) cirkevné právo žiadnej cirkvi nie je súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky, ale je súborom vnútorných predpisov cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.

Podľa § 5 ods. 2 a § 7 ods. 3 zákona o cirkvách cirkvi a náboženské spoločnosti ustanovujú, predkladajú i odvolávajú osoby vykonávajúce duchovenskú činnosť podľa svojich vnútorných predpisov a bez ingerencie štátnych orgánov. Ak sa však duchovenská činnosť vykonáva v rámci právneho vzťahu, tak sa takýto pracovnoprávny, obdobný alebo občianskoprávny vzťah riadi príslušnými predpismi právneho poriadku Slovenskej republiky a vnútorné predpisy cirkví a náboženských spoločností sa uplatnia iba v jeho rámci.

Tento záver možno vyvodiť aj pokiaľ ide o činnosť cirkví a náboženských spoločností v oblasti služieb realizovaných vo verejnom záujme vrátane výučby náboženstva (náboženskej výchovy) na základných a stredných školách, ktorých zriaďovateľom nie je cirkev alebo náboženská spoločnosť.

Podľa čl. 13 ods. 5 Zmluvy medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami (ďalej len „Zmluva“) uverejnenej v Zbierke zákonov pod č. 250/2002 Z. z. (uzatvorenej podľa § 4 ods. 5 zákona o cirkvách a platnej v čase

posudzovaného namietaného ukončenia pracovného pomeru) Slovenská republika vytvára nevyhnutné podmienky na náboženskú výchovu detí v školách a školských zariadeniach v súlade s náboženským presvedčením ich rodičov.

Podľa odstavca 6 citovaného článku Zmluvy registrované cirkvi a náboženské spoločnosti majú právo v súlade s podmienkami ustanovenými právnym poriadkom vyučovať náboženstvo vo všetkých školách a v školských zariadeniach, ktoré sú súčasťou výchovno-vzdelávacej sústavy Slovenskej republiky. Učiteľ náboženstva má v pracovnoprávnom vzťahu rovnaké postavenie ako učitelia iných vyučovacích predmetov, ak spĺňa predpoklady ustanovené v právnom poriadku Slovenskej republiky pre učiteľa príslušného druhu a typu školy. Nevyhnutnou podmienkou na výkon pedagogickej činnosti učiteľa náboženstva vo všetkých školách je jeho poverenie vlastnou registrovanou cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou.

V okolnostiach prípadu sa preto na pracovnoprávnu stránku výkonu činnosti učiteľky náboženstva (katechétky) na predmetnej základnej škole v plnej miere vzťahuje Zákonník práce. Pre toto konanie o sťažnosti a rozhodnutie ústavného súdu nie je dôležité, či medzi sťažovateľom a katechétkou bol nejaký iný právny vzťah.

Ústavný súd z obsahu sťažnosti a jej príloh zistil, že riaditeľka základnej školy nepredĺžila katechétku farnosti M. K. pracovnú zmluvu, na základe ktorej vyučovala na základnej škole predmet náboženská výchova, s odôvodnením, že menovaná nespĺňa kvalifikačné predpoklady pre výučbu uvedeného predmetu, a to aj napriek tomu, že okresný úrad udelil 25. marca 2002 M. K. výnimku z vysokoškolského vzdelania podľa § 5 ods. 7 písm. e) nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 249/1992 Zb. o platových pomeroch zamestnancov v rozpočtových a v niektorých ďalších organizáciách a orgánoch v znení neskorších predpisov. Toto svoje rozhodnutie riaditeľka katechétku oznámila listom z 1. júla 2002.

Základná škola sa od 1. apríla 2002 na základe § 5 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v znení neskorších predpisov stala právnym subjektom.

Podľa § 2 ods. 1 citovaného zákona (platného v čase ukončenia pracovného pomeru katechétky) štátnu správu v školstve na úseku škôl a školských zariadení vykonáva okrem iných subjektov aj riaditeľ školy. Na pracovnoprávne vzťahy zamestnancov školy sa v zmysle § 1 ods. 5 zákona č. 313/2001 Z. z. o verejnej službe (ďalej len „zákon o verejnej službe“) vzťahuje Zákonník práce, ak tento zákon alebo osobitné predpisy neustanovujú inak.

Podľa § 3 ods. 4 zákona o verejnej službe ak zamestnanec nespĺňa kvalifikačný predpoklad ustanovený týmto zákonom alebo ktorý je uvedený v katalógu alebo v rezortnom katalógu, nemožno mu udeliť výnimku z jeho nesplnenia, ak nie je ďalej ustanovené inak.

Ústavný súd už vo veci sťažovateľa rozhodol, že „... nemožno z čl. 24 ods. 3 ústavy vyvodzovať, že poverenie na výučbu náboženstva (náboženskej výchovy) vydané príslušnou cirkevnou vrchnosťou konkrétnej osobe (kánonická misia) vylučuje oprávnenie riaditeľa školy posúdiť, či uvedená osoba spĺňa ďalšie zákonom ustanovené predpoklady pre výkon práce (vrátane odbornej a pedagogickej spôsobilosti) podľa právnych predpisov Slovenskej republiky, a v rozsahu oprávnení vyplývajúcich mu z príslušných (najmä) pracovnoprávnych) predpisov rozhodnúť o uzavretí, zmene, prípadne skončení pracovného pomeru s takouto osobou. Výkon uvedeného oprávnenia riaditeľa školy nemožno považovať za mocenský zásah štátu do autonómneho postavenia cirkvi alebo náboženskej spoločnosti“ (III. ÚS 292/04).

Rozhodnutím riaditeľky školy o nepredĺžení doby, na ktorú bola uzavretá pracovná zmluva s konkrétnou osobou – učiteľkou náboženskej výchovy, nemohlo preto v danom prípade dôjsť k porušeniu čl. 24 ods. 3 ústavy, najmä ak z okolností prípadu vyplýva, že

výučba náboženskej výchovy na danej škole mohla byť zabezpečená inou osobou (duchovným) danej cirkvi.

Sťažovateľ svoj nesúhlas s neuzatvorením pracovného pomeru s katechétkou M. K. zo strany riaditeľky základnej školy vyslovil v písomných sťažnostiach adresovaných orgánom prokuratúry, ktoré boli odstúpené z hľadiska vecnej pôsobnosti inšpektorátu práce ako orgánu štátnej správy v oblasti inšpekcie práce, ako aj dozoru nad dodržiavaním pracovnoprávných predpisov podľa zákona č. 95/2000 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Na základe podnetu sťažovateľa odstúpeného z Krajskej prokuratúry v Košiciach 8. decembra 2003 inšpektorátu práce vykonal inšpektorát práce na základnej škole previerku inšpekcie práce zameranú na prešetrenie vyššie uvedeného problému sťažovateľa. Výsledkom previerky ohľadne neuzatvorenia pracovného pomeru s katechétkou M. K. bolo zistenie, že základná škola ako zamestnávateľ postupovala voči menovanej v súlade s platnými právnymi predpismi. V odpovedi na podnet z 26. januára 2004 inšpektorát práce okrem iného uviedol, že podľa § 14 Zákonníka práce v platnom znení spory medzi zamestnávateľom a zamestnancom o nárokoch z pracovného pomeru prejednávajú a rozhodujú súdy.

Skutočnosť, že výsledok previerky postupu riaditeľky základnej školy zo strany inšpektorátu práce nezodpovedal predstavám sťažovateľa (podľa ktorého mal tento orgán vysloviť, že zmluvný vzťah menovanej katechétky nie je k škole, ale k cirkvi, a preto nie je vzťahom pracovnoprávnym), neznamená, že inšpektorát práce porušil týmto svojím záverom sťažovateľovo základné právo podľa čl. 24 ods. 3 ústavy zakladajúce bez ďalšieho právomoc ústavného súdu na konanie o sťažnosti fyzickej alebo právnickej osoby.

Ústavný súd konštatuje, že nezistil príčinnú súvislosť medzi namietaným porušením čl. 24 ods. 3 ústavy tak rozhodnutím riaditeľky základnej školy z 1. júla 2002, ako aj inšpektorátu práce z 26. januára 2004.

Táto skutočnosť zakladá dôvod na odmietnutie sťažnosti sťažovateľa pre jej zjavnú neopodstatnenosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, tak ako to je uvedené vo výroku rozhodnutia.

Navyše skutočnosť, že postup riaditeľky základnej školy sa týka katechétky farnosti, nie je dôvodom pre zvýhodňovanie či znevýhodňovanie tejto osoby. Táto má rovnako ako ktorákoľvek iná fyzická osoba podľa čl. 46 ods. 1 ústavy právo, aby o jej právnom spore (pracovnoprávnom) so školou rozhodol všeobecný súd podľa právneho poriadku Slovenskej republiky alebo podľa noriem, ktorých aplikáciu právny poriadok Slovenskej republiky predpokladá.

Vzhľadom na skutkové okolnosti uvedeného prípadu považoval ústavný súd navyše za preukázané, že sťažovateľ podal ústavnú sťažnosť po uplynutí zákonom ustanovenej lehoty.

Jednou zo zákonných podmienok prijatia sťažnosti na ďalšie konanie je jej podanie v lehote ustanovenej v § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Táto lehota je dvojmesačná a začína plynúť od právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu, pričom pri opatrení alebo inom zásahu sa počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť. Nedodržanie tejto lehoty je zákonom ustanoveným dôvodom na odmietnutie sťažnosti ako oneskorene podanej (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

V prípade podania sťažnosti po uplynutí zákonom ustanovenej lehoty neumožňuje zákon o ústavnom súde zmeškanie tejto lehoty odpustiť.

Sťažovateľ sa už obrátil na ústavný súd sťažnosťou z 24. februára 2004 doručenou ústavnému súdu 26. februára (vec vedená na ústavnom súde pod sp. zn. III. ÚS 141/04), sťažnosťou zo 14. mája 2004 doručenou ústavnému súdu 17. mája 2004 a doplnenou ďalším podaním z 19. mája 2004 doručeným ústavnému súdu 24. mája 2004 (vec vedená na

ústavnom súde pod sp. zn. III. ÚS 202/04) a následne sťažnosťou zo 7. júla 2004 doručenou ústavnému súdu 12. júla 2004 (vec vedená na ústavnom súde pod sp. zn. III. ÚS 292/04).

Uplynutie zákonom ustanovenej lehoty pre podanie sťažnosti, ktorou sa sťažovateľ domáha ochrany svojich práv na ústavnom súde podľa čl. 127 ústavy vo vzťahu k namietanému zásahu zo strany riaditeľky základnej školy, ústavný súd už vyslovil vo svojom rozhodnutí sp. zn. III. ÚS 292/04.

V okolnostiach prípadu sťažovateľ porušenie svojho základného práva podľa čl. 24 ods. 3 ústavy rozhodnutím inšpektorátu práce z 26. januára 2004 namieta až v sťažnosti doručenej ústavnému súdu 5. novembra 2004, z čoho je zrejmé, že ju doručil dávno po uplynutí zákonom ustanovenej dvojmesačnej lehoty na podanie sťažnosti.

Po predbežnom prerokovaní sťažnosti sťažovateľa dospel ústavný súd k záveru, že okrem zjavnej neopodstatnenosti existuje aj ďalší dôvod brániaci prijatiu sťažnosti na ďalšie konanie spočívajúci v jej oneskorení (podaní po zákonom stanovenej lehote).

Z týchto dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. decembra 2004